

Mielipide asianumeroon TEM/1879/08.05.01/2017

Terrafame Oy:n hakemus ydinenergiain mukaista kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskevan luvan myöntämiseksi

Haluan esittää Terrafame Oy:n hakemuksesta seuraavaa:

Alkuperäinen toiminnanharjoittaja, Talvivaara Sotkamo Oy, suunnitteli tuottavansa vuosittain noin 350-500 tonnia uraanipuolituotetta, talteenottolaitoksen noin 90%:n saannolla. Terrafame Oy suunnittelee vastaavilla nikkelin tuotantotavoitteilla tuottavansa hakemuksen mukaisesti vuosittain uraania joko enintään 250 tonnia (s. 6) tai 135 tonnia (uraanitasepiirros) tai 153 tonnia (liite 13).

Luvut eivät aivan täsmää.

Huolestuttavinta Terrafamen hankkeessa on, että malmista irrotetusta uraanista päätyy talteenottolaitoksesta huolimatta noin puolet eli tuhansia tonneja puutteellisesti perustettuihin jätealtaisiin ja -kasoihin, joiden luokittelemista vaarallisten aineiden kaatopaikoiksi kannattavuutensa kanssa kamppaileva yhtiö vastustaa ponnekkaasti.

Voimassaolevan ympäristöluvan sekä Talvivaaran Sotkamo Oy:n aikaisen uraanin talteenottoluvan ympäristövaikutusten arviointiprosessit perustuivat aivan toisenlaisiin näkemyksiin uraanin esiintymisestä prosessin eri vaiheissa, joten myös tätä lupahakemusta varten olisi pitänyt käynnistää uusi ympäristövaikutusten arvioimismenettely. Koska kaivoksen pitkän ajan ympäristöturvallisuuden päätae on ohuet muovikalvot, joille valmistaja lupaa jopa kaivoksen oletettua käyttöikä lyhyemmän kestävyuden, olisi uusien vaarallisten aineiden loppusijoituspaikkojen perustamisvelvoite ja vanhojen jätealtaiden ja -kasojen siirtovelvoite pohdittava viimeistään tässä yhteydessä. Ei ole esitetty edes akateemista arvausta siitä, miten jätekasoihin päätyvät tuhannet tonnit uraania ja toriumia käyttäytyvät kaivoksen lopettamisen jälkeen, pinta- ja pohjarakenteiden aikaan myöten petettyä. Vesi löytää aina tiensä.

Kaivoksen mustaliuskeessa on ydinenergiain säätelemää toriumia kolmannes uraanin pitoisuudesta. Olisi hauskaa nähdä jossakin vaiheessa teoreettinen selostus, minkä takia uraani liukenee prosessiliuokseen, mutta torium ja tytärnuklidit pysyvät sitkeästi kiinni kivessä. Lupahakemus on suurpiirteinen eikä siinä ole otettu huomioon mm. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen 16/0090/2 sisältämiä hyvin perusteltuja vaateita. Ympäristöriskien osalta hakemus ja hakija pyrkivät suuntaamaan huomion uraanin säteilyvaikutuksiin, vaikka todellinen ongelma on sen myrkyllisyys.

Jotta uraanin, toriumin ja tytärnuklidien toksisuuden aiheuttamia riskejä voitaisiin arvioida kunnolla, niistä (kuten myös muista kaivoksen raskasmetalleista) tulisi vihdoinkin laatia ja julkistaa koko kaivosprosessin osalta taseet. On myös täysin hämärän peitossa, mitä esimerkiksi tuotantoon tai kuljetukseen kohdistuva suuronnettomuus, terroriteko tai sotatoimi voi pahimmillaan aiheuttaa sekä miten näissä tilanteissa suojeltaisiin asukkaita ja luontoa.

Kaivoksen kemikaali- ja uraanikuljetukset on tehtävä turvallisuussyistä rautateitse. Uraania sisältävien tuotteiden osalta tämän on oltava ehdoton vaatimus jo pelkästään matkailuelinkeinollisista syistä. Mitä maksaa Kainuulle ja Suomella, jos bussilastillinen kiinalaisturisteja jakaa sosiaaliseen mediaan kuvia ojaan ajaneesta uraanirekasta? Pohjois-Suomen tiestön kunnolla on vain yksi suunta, ja kaivosalueelle on vedetty hyvä raideyhteys.

On merkillistä, että toiminnanharjoittajan vaihtuessa rahallisesti arvokkaita lupia voidaan siirtää uudelle kaivosyhtiölle vaatimatta vastavuoroisesti velvollisuutta huolehtia edellisen toiminnanharjoittajan aiheuttamisesta vahingoista. Uponneiden kustannusten ja elinkeinopoliittisten syiden takia kaivos tulee saamaan talteenottoluvan myös kumileimasimen asemaan asetetulta valtioneuvostolta. Ympäristön, Kainuun maaseutu- ja matkailuelinkeinon maineen sekä asukkaiden kannalta olennaisten ympäristölupaehtojen suhteen köyhä kaivosyhtiö käy viivytystaistelua. Miljardien arvoisen palan kansallisuusomaisuuttamme saaneen yhtiön tulisi tuntee vastuunsa ja alkaa suunnittelemaan uskottavaa ja pitkäjänteistä investointiohjelmaa vedenpuhdistuksen sekä jätteiden loppusijoituksen saattamiseksi tasolle, jota siltä tullaan vaatimaan ennen pitkää.

Kainuun EL(y)-keskus on menettänyt uskottavuutensa kaivosyhtiön toiminnan valvojana ja on saanut moitteet toiminnastaan mm. oikeuskanslerilta sekä Vaasan hallinto-oikeudelta. Koska pienessä yksikössä elinkeinopoliittiset tavoitteet jyräävät helposti ympäristönsuojelulliset näkökohdat, on kaivosyhtiön valvonta syytä siirtää esimerkiksi Pohjois-Savon ELY-keskuksen hoitettavaksi. Kajaanissa 22.2.2018 järjestetystä uraanin talteenoton yleisötilaisuudesta tehdyn talenteen mukaan Kainuun EL(y)-keskuksen edustaja kuvaili (kohdassa 26:35) uraanin liukenemisen havainnointihistorian toisenlaiseksi kuin alkuperäisten liukoisuustutkimusten tekijä on sen julkisuudessa esittänyt. (<https://www.terrafame.fi/ajankohtaista/uutiset/2018/02/uraanin-talteenoton-yleisotilaisuuden-presentaatiot-katsottavissa-ja-kuunneltavissa.html>) (<https://dreambroker.com/channel/ht7oam17//ipy4yexm#/>)

Talvivaaran kaivos on olemassa, koska alkuperäisessä ympäristöluvituksessa tehtiin jättiläismäinen virhe vuosikymmeniä tunnetun uraaniesiintymän osalta, jolloin yhtiö pääsi aloittamaan helpommalla ja nopeammalla lupamenettelyllä. Nyt on vihdoinkin aika korjata tuon virheen aiheuttamia haittoja asettamalla niin tiukat ehdot ja velvoitteet, että mahdollisimman iso osa liuenneesta uraanista viedään pois saastuttamasta Kainuuta ja ongelmajätteeksi jäävän uraanin pääsy luontoon estetään mahdollisimman tehokkaasti.

Mielipiteen esittäjä

Nimi: Ari Tapani Väisänen

Osoite: Keijumäki 2 A 18, 02130 Espoo / Niemeläntie 71, 87950 Kuluntalahti

(kesäasukas ja Nuasjärven rantakiinteistö 205-404-0005-0090-W osakas)

Kunta: Espoo/Kajaani

Sähköpostiosoite: ari.tapani.vaisanen@gmail.com